

Аналітичне дослідження

Оцінка реалізації реформи місцевого самоврядування на Львівщині у 2016 році

Автор: Тарас БАРАНЕЦЬКИЙ

Рецензент: Петро ЖУК

Вступ

1 квітня 2014 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні¹, яка визначає напрями, механізми і строки формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Відповідно до затвердженого документу, реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади базується на формуванні спроможної базової ланки місцевого самоврядування та передачі йому максимуму повноважень та фінансових ресурсів, а також контролю з боку держави за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Важливо відзначити, що це четверта спроба реформування системи організації публічної влади в Україні за часи незалежності. Особливістю проведення нинішньої спроби є те, що одночасно триває процес реформування місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою та державної регіональної політики.

Протягом 2016 року відбулося продовження процесів реформування місцевого самоврядування, зокрема були доопрацьовані перспективні плани формування територій спроможних громад, продовжився процес добровільного об'єднання територіальних громад, перші об'єднані територіальні громади отримали нові повноваження та розширену дохідну базу.

Метою дослідження є розгляд зазначених вище процесів та оцінка ефективності реалізації реформи місцевого самоврядування у Львівській області протягом 2016 року, а також розроблення рекомендацій щодо подальших кроків.

Дослідження адресоване органам місцевого самоврядування та державної влади Львівщини, громадськості, представникам засобів масової інформації.

Добровільне об'єднання громад у 2016 році

У 2015 році, відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», були проведені перші вибори та переведені на прямі міжбюджетні відносини 15 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) у Львівській області.

Протягом 2016 року проведені перші вибори ще у семи ОТГ, при цьому у шести громадах такі вибори відбулися лише 18 грудня, що суттєво ускладнило для них входження у новий бюджетний рік (таблиця 1).

*Таблиця 1
Об'єднані територіальні громади,
перші вибори в яких відбулися у 2016 році*

Назва ОТГ	Район	Кількість ОМС, які об'єдналися	Чисельність населення, тис. осіб	Площа, км ²
Ходорівська міська	Жидачівський	12	28,0	331,4
Давидівська сільська	Пустомитівський	5	11,5	78,5
Мостиська міська	Мостиський	11	21,9	191,2
Судодовишнянська міська	Мостиський	3	11,0	80,1
Шегинівська сільська	Мостиський	4	5,5	147,3
Жовтанецька	Кам'янка-Бузький	3	9,4	130,9
Нижанковицька	Старосамбірський	2	2,5	18,6
		28	61,9	978,0

Джерело: Львівська обласна державна адміністрація, Центральна виборча комісія

¹ <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

Важливо відзначити, що територія жодної з цих семи об'єднаних громад не відповідає перспективному плану. Проте, ці громади за своїми базовими параметрами (площею території та чисельністю населення), як правило, є більш спроможними, ніж громади, утворені у 2015 році. Таким чином, протягом 2015-2016 років у 9-и районах Львівщини були утворені 22 ОТГ (таблиця 2), в яких об'єдналися 86 органів місцевого самоврядування (12,1% від загальної їхньої кількості у Львівській області на початок реформи), де проживає 157,4 тис. осіб (6,3 % від загальної чисельності населення області).

*Таблиця 2
Формування ОТГ в розрізі
районів Львівської області*

Район	Кількість ОТГ, утворених у 2015-2016 роках	Динаміка утворення ОТГ		
		Кількість ОМС до реформи	Кількість ОМС, які об'єдналися в ОТГ	Частка ОМС, які утворили ОТГ, %
Бродівський	1	25	2	8,0
Буський	0	27	0	-
Городоцький	0	32	0	-
Дрогобицький	0	47	0	-
Жидачівський	3	33	18	54,6
Жовківський	0	45	0	-
Золочівський	0	35	0	-
Кам'янка-Бузький	1	24	3	12,5
Миколаївський	1	27	5	18,5
Мостиський	3	33	18	54,6
Перемишлянський	0	29	0	-
Пустомитівський	1	41	5	12,2
Радехівський	0	33	0	-
Самбірський	8	37	23	62,2
Сколівський	0	34	0	-
Сокальський	0	37	0	-
Старосамбірський	3	44	8	18,2
Стрийський	1	40	4	10,0
Турківський	0	33	0	-
Яворівський	0	37	0	-
Міста обласного значення	0	16	0	-
Разом	22	710	86	12,1

Джерело: Львівська обласна державна адміністрація, Центральна виборча комісія

У 2015 році, через необхідність зміни меж районів, Центральна виборча комісія не призначила перші вибори до Воютицької та Стрілківської сільських ОТГ (утворились з органів місцевого самоврядування Самбірського та Старосамбірського районів). У 2016 році Воютицька громада знову вимагала (вже через суд) призначення перших виборів, проте їх призначено не було. Крім того, протягом 2016 року були утворені ще 3 ОТГ, перші вибори до яких відбулися 30 квітня 2017 року (таблиця 3)

Таблиця 3
Об'єднані територіальні громади, перші вибори
в яких відбулися 30 квітня 2017 року

Назва ОТГ	Район	Кількість ОМС, які об'єдналися	Чисельність населення, тис. осіб	Площа, км ²
Магерівська селищна	Жовківський	5	6,4	33,7
Великолюбінська селищна	Городоцький	3	9,6	21,2
Розвадівська сільська	Миколаївський	4	10,2	138,9
		12	26,2	193,8

Джерело: Львівська обласна державна адміністрація, Центральна виборча комісія

Отже, протягом 2016 року перші вибори відбулися у семи ОТГ, які об'єднали 28 органів місцевого самоврядування. При цьому, жодна з цих громад не відповідає формату, передбаченому перспективним планом. Проте, за своїми базовими параметрами ці громади, як правило, є більш спроможними, ніж громади створені в попередньому році. За результатами 2015-2016 років на Львівщині ОТГ створили 86 ОМС, що становить 12,1% від їх кількості до початку реформи (15 місце серед усіх областей).

Діяльність об'єднаних громад, утворених у 2015 році

Створені у 2015 році ОТГ, у новий 2016 бюджетний рік увійшли з розширеною дохідною базою та новими повноваженнями.

За результатами 2016 року власні надходження бюджетів ОТГ Львівщини становили 94,5 млн. грн. та зросли порівняно з 2015 роком в середньому на 82% у співставних умовах. Таке зростання зумовлене зарахуванням у 2016 році до бюджетів ОТГ 60% податку на доходи фізичних осіб (39,3 млн. грн.) та зростання інших видів надходжень (таблиця 4).

Таблиця 4
Зростання власних надходжень ОТГ
Львівщини у 2016 році, %

Вид надходжень	Середній показник ОТГ	Максимальний показник (ОТГ)	Мінімальний показник (ОТГ)	Львівська область
Земельний податок	86,3	247,9 (Дублянська)	-18,6 (Луківська)	56,6
Акцизний податок з роздрібного продажу	62,8	142,5 (Бабинська)	23,6 (Новокалінівська)	57,8
Єдиний податок	66,7	157,6 (Вільшаницька)	-6,6 (Міженецька)	62,3

Джерело: розрахунки ГО «Європейський діалог» на основі інформації департаменту фінансів Львівської ОДА

У структурі власних надходжень ОТГ найбільшу частку займав податок на доходи фізичних осіб – в середньому 45%, земельний податок – 25%, приблизно однакову частку займав акцизний податок з роздрібного продажу та єдиний податок – 11%, інші види надходжень – близько 8%. Позитивним та дуже показовим є зростання надходження податку від нерухомого майна, зокрема в 2016 році до бюджетів ОТГ надійшло майже 0,7 млн. грн. від юридичних та фізичних осіб, що майже у 5 разів більше, ніж за попередній рік (загалом по області даний вид надходжень зріс менш, ніж у 2 рази).

Суттєво відрізняється ситуація з власними надходженнями ОТГ в розрахунку на одного мешканця (рисунок 1) – доходи відносно найбагатшої та найбіднішої громади відрізняється більш, ніж у

10 разів. При цьому, даний показник для окремих ОТГ є навіть вищим, ніж для більшості міст обласного значення Львівщини.

Рисунок 1

Аналізуючи дохідну частину бюджетів ОТГ, важливо відмітити її значну залежність від офіційних трансфертів з Державного бюджету. У 2016 році поточні видатки ОТГ Львівщини в середньому лише на третину фінансувалися за рахунок власних доходів, а для окремих ОТГ – Вільшаницької, Воле-Баранецької, Луківської та Новоміської, даний показник становив менше 15%. Найвищим показник забезпечення власними коштами був у Новокалінівській та Тростянецькій ОТГ – близько 55%.

У структурі поточних видатків ОТГ найбільшу частку займали видатки на освіту – в середньому трохи більше 60%, органи управління – близько 14%, охорону здоров'я – 12%, культуру – 6%, інші видатки – близько 8%.

Цікавим з точки зору визначення ефективності видатків ОТГ є співвідношення видатків на органи управління до її власних надходжень. За результатами 2016 року даний показник для ОТГ Львівщини становив трохи більше 40% (для порівняння, для міст обласного значення Львівщини – 12%).

Рисунок 2

Ще одним показником, який може характеризувати фінансовий стан місцевого бюджету, є частка захищених статей видатків у фактичних видатках загального фонду. Для ОТГ Львівщини у 2016 році цей показник становив в середньому 90% (приблизно такий, як для міст обласного значення).

Рисунок 3

Протягом 2016 року ОТГ Львівщини реалізували більше 170 проектів місцевого розвитку, залучивши для цього з різних джерел близько 72,0 млн. грн.

Найважливішим джерелом, яке дозволило ОТГ у 2016 році реалізувати таку велику кількість проектів, була задекларована державою фінансова підтримка, яка втілилася у субвенцію з державного бюджету на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад. Розподіл субвенції відбувався на основі зрозумілої формули – в залежності від площі території та чисельності сільських жителів, а проекти для реалізації – з плану соціально-економічного розвитку ОТГ. Для ОТГ Львівщини розмір субвенції становив майже 46,0 млн. грн. (з них 45,1 млн. грн. – освоєні).

Таблиця 5

Субвенція на формування інфраструктури ОТГ у 2016 році

ОТГ	Передбачено (згідно з формулою), тис. грн.	Кількість реалізованих проектів	Касові видатки (фактично освоєно), тис. грн.	% освоєння
Бабинська	3 394,6	2	3 306,5	97,4
Бісковицька	3 873,2	5	3 785,1	97,7
Вільшаницька	2 703,9	5	2 698,7	99,8
Воле-Баранецька	3 911,7	8	3 563,0	91,1
Гніздичівська	2 090,3	7	2 081,9	99,6
Грабовецька	3 195,9	11	3 083,8	96,5
Дублянська	1 613,2	5	1 607,7	99,7
Заболотцівська	2 934,5	18	2 933,0	100,0
Луківська	2 793,2	9	2 793,2	100,0
Міженецька	1 463,0	5	1 458,3	99,7
Новокалінівська	3 306,6	4	3 287,5	99,4
Новоміська	3 597,5	5	3 596,9	100,0
Новострілищанська	2 058,7	10	2 056,2	99,9

ОТГ	Передбачено (згідно з формулою), тис. грн.	Кількість реалізованих проектів	Касові видатки (фактично освоєно), тис. грн.	% освоєння
Тростянецька	6 129,3	17	6 051,5	98,7
Чукв'янська	2 891,0	9	2 774,7	96,0
Разом	45 956,6	120	45 077,7	98,1

Джерело: розрахунки ГО «Європейський діалог» на основі інформації департаменту економічної політики Львівської ОДА

Іншим важливим джерелом були конкурси проектів місцевого розвитку (для отримання співфінансування), зокрема, для ОТГ Львівщини – Державний фонд регіонального розвитку та Конкурс мікропроектів місцевого розвитку (обласний) (таблиця 6).

Для отримання фінансування з ДФРР у 2016 році ОТГ Львівщини подали 31 проект, з яких 8 пройшли регіональний відбір на суму 18,3 млн. грн. (з них кошти ДФРР – 15,3 млн. грн., майже 7% передбачених для області коштів). Усі відібрані проекти були реалізовані (або реалізовані заплановані їх етапи – у випадку перехідних проектів), більшість стосувалися будівництва чи модернізації закладів освіти.

У 2016 році всі ОТГ взяли участь в обласному Конкурсі мікропроектів місцевого розвитку, в межах якого був передбачений окремий пріоритет для проектів ОТГ щодо розроблення проектно-кошторисної документації (підтримано 8 проектів). З 38-ми початково підтриманих проектів, реалізовані 35 – від 2-х проектів «відмовилася» Луківська ОТГ, а ще від одного – Грабовецька. Лише дві ОТГ не залучили додаткових коштів у аналізованих конкурсах місцевого розвитку – Грабовецька (відмовилась від проекту) та Заболотцівська ОТГ, інші ж успішно реалізували заплановані проекти.

Таблиця 6
Участь ОТГ Львівщини у конкурсах на отримання фінансування з Державного фонду регіонального розвитку та Конкурсу мікропроектів місцевого розвитку у 2016 році

ОТГ	Державний фонд регіонального розвитку			Конкурс мікропроектів місцевого розвитку (обласний)		
	Кількість проектів, які пройшли регіональний відбір (подавалися)	Загальна тендерна вартість відібраних проектів, тис. грн.	В т.ч. фактичне співфінансування з ДФРР, тис. грн.	Кількість проектів, які були підтримані (подані)	Загальна тендерна вартість підтриманих проектів, тис. грн.	В т.ч. фактичне співфінансування з обласного бюджету, тис. грн.
Бабинська	0 (1)			1 (1)	295,7	100,0
Бісковицька	0 (1)			7 (8)	1 539,8	634,8
Вільшаницька	1 (1)	3 746,8	2 200,0	5 (5)	1 350,3	562,5
Воле-Баранецька	0 (2)			2 (2)	497,1	200,0
Гніздичівська	1 (6)	5 494,0	5 000,0	1 (1)	202,1	70,0
Грабовецька	0 (0)			1 (7)*		
Дублянська	0 (3)			3 (3)	855,8	342,5
Заболотцівська	0 (0)			0 (1)		
Луківська	0 (0)			4 (5)*	322,3	127,2
Міженецька	1 (3)	1 350,0	1 210,0	1 (1)	54,0	27,0
Новокалінівська	1 (6)	1 441,7	1 297,5	5 (8)	881,9	415,8
Новомиська	1 (3)	3 161,0	2 873,0	2 (3)	284,0	142,0
Новострілищанська	2 (3)	2 342,2	2 092,2	0 (1)		

ОТГ	Державний фонд регіонального розвитку			Конкурс мікропроектів місцевого розвитку (обласний)		
	Кількість проектів, які пройшли регіональний відбір (подавалися)	Загальна тендерна вартість відібраних проектів, тис. грн.	В т.ч. фактичне співфінансування з ДФРР, тис. грн.	Кількість проектів, які були підтримані (подані)	Загальна тендерна вартість підтриманих проектів, тис. грн.	В т.ч. фактичне співфінансування з обласного бюджету, тис. грн.
Тростянецька	0 (0)			3 (8)	636,5	279,7
Чукв'янська	1 (1)	719,2	636,1	3 (6)	267,7	127,2
Разом	8 (31)	18254,9	15308,8	38 (60)	4297,1	3028,7

* Грабовецька та Луківська ОТГ відмовились від реалізації окремих, вже підтриманих, проектів в межах обласного конкурсу мікропроектів
Джерело: розрахунки ГО «Європейський діалог» на основі інформації департаменту економічної політики Львівської ОДА

Крім того, окремі ОТГ залучили близько 2,3 млн. грн. субвенції з державного бюджету на соціально-економічний розвиток окремих територій та майже 0,7 млн. грн. з обласного бюджету, як правило, для реалізації невеликих проектів та придбання обладнання. До цього варто додати майже 5,6 млн. грн. коштів місцевих бюджетів та більше 0,6 млн. грн. з інших джерел, які були залучені як співфінансування проектів ДФРР та обласного Конкурсу мікропроектів.

Найбільше проектів – 55 (32,7 млн. грн.) – реалізовано ОТГ у сфері освіти, вуличне освітлення – 33 проекти (10,2 млн. грн.), культура – 20 проектів (6,4 млн. грн.).

Цікаво, що майже 60% проектів реалізовувалось не в «центральних» населених пунктах ОТГ. Найбільш «децентралізованою» ОТГ щодо реалізації проектів була Тростянецька – 26 з 28-ми проектів не стосувались с. Тростянець.

За результатами 2016 бюджетного року власні доходи перших ОТГ Львівщини збільшилися в середньому на 82%, що є значно нижчим показником, ніж в середньому по країні. При цьому, майже 40% цих коштів ОТГ Львівщини витратили на утримання апарату управління (по Україні цей показник в середньому становив 15%).

Протягом року об'єднаним громадам вдалося реалізувати понад 170 проектів, залучивши при цьому близько 72,0 млн. грн. Основним джерелом реалізації проектів була субвенція з державного бюджету на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад (майже 46,0 млн. грн.).

Перспективний план формування територій спроможних громад

Перспективний план формування територій спроможних громад Львівщини (далі – Перспективний план), схвалений Львівською обласною радою 7 липня 2015 року, передбачав формування на Львівщині 160-и територіальних громад, значна частина яких були невеликими та відверто неспроможними. Даний варіант Перспективного плану у великій мірі був політичним документом, а його виконання не мало б наслідком повсюдного формування спроможного місцевого самоврядування.

Протягом 2015 року були сформовані кілька громад всупереч йому, після чого обласна рада внесла зміни, «узаконивши» створені громади, які йому суперечили. 11 листопада Кабінет Міністрів України затвердив території лише 85-и громад², а 4 грудня – 88 громад³ та доручив

² <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1158-2015-%D1%80>

³ <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1281-2015-%D1%80>

Львівській обласній державній адміністрації продовжити роботу з підготовки пропозицій про внесення змін до Перспективного плану.

Доопрацьований проект Перспективного плану був презентований у середині серпня 2016 року. Його оприлюдненню передували обговорення, які відбувалися в розрізі районів в приміщенні облдержадміністрації. Відповідно до цього документу, на Львівщині мали б бути сформовані 81 спроможна громада, враховуючи ті 16, в яких на той момент відбулися перші вибори.

На початку вересня облдержадміністрація винесла на розгляд обласної ради проект змін до Перспективного плану, який передбачав формування на Львівщині вже 85-и громад. Даний документ був поданий, як зміни вже схваленого Перспективного плану в частині 17-и районів та м. Львова (змін територій громад в Буському, Золочівському та Кам'янка-Бузькому районах не передбачалося). Схвалення проекту обласною радою мало відбуватися в розрізі кожного району області.

У процесі розгляду на профільній постійній депутатській комісії (передувало розгляду на сесії) був внесений ряд змін (таблиця 7).

Таблиця 7

Зміни до Перспективного плану Львівщини

Район	Кількість потенційних спроможних громад у Перспективному плані			
	Схвалений облрадою 07.07.2015 (зі змінами)	Затверджений Кабміном 11.11.2015 (зі змінами)	Зміни внесені облрадою у вересні 2016 року	Зміни, схвалені облрадою у 2016 році
Бродівський	8	3	3	3
Буський	3	3	3	-
Городоцький	5	3	3	3
Дрогобицький	11	7	4	-
Жидачівський	5	5	5	5
Жовківський	17	4	4	7
Золочівський	4	4	4	4
Кам'янка-Бузький	4	3	4	4
Миколаївський	5	3	3	3
Мостиський	5	2	3	3
Перемишлянський	4	2	2	2
Пустомитівський	15	2	4	6
Радехівський	6	4	2	2
Самбірський	13	12	12	12
Сколівський	8	4	3	6
Сокальський	5	5	4	-
Старосамбірський	8	5	7	7
Стрийський	10	8	6	4
Турківський	12	2	2	4
Яворівський	13	6	4	4
м. Львів	1	1	2	1
Разом	162	88	85	

Джерело: Львівська обласна державна адміністрація, Львівська обласна рада

Протягом вересня-листопада Львівська обласна рада схвалила зміни в частині 15-и районів – не вдалося «порозумітись» щодо формату змін в частині Дрогобиччини та Сокальщини (через

небажання органів місцевого самоврядування з цих територій формувати об'єднані громади навколо міст обласного значення).

Перспективний план, схвалений обласною радою, є послідовним та логічним документом, сформованим на основі прорахованих показників спроможності потенційних об'єднаних громад та, як правило, з врахування факторів, які впливають на регіональний розвиток.

Документ не передбачав змін в частині вже створених громад (за виключенням Грабовецької сільської ОТГ Стрийського району). Майже 80% майбутніх громад мають сформовані об'єднанням 5-и та більше нинішніх органів місцевого самоврядування. Майже не буде громад з чисельністю населення менше 5 тис. осіб. Близько 50% майбутніх громад матимуть населення більше 20 тис. осіб. Усі міста – районні центри стануть адміністративними центрами майбутніх громад та об'єднують навколо себе (крім Стрия та Самбора), як правило, не менше 10 нинішніх органів місцевого самоврядування.

Серед схвалених змін до Перспективного плану критику та незрозуміння експертів та представників органів місцевого самоврядування викликають зміни в частині Стрийського району. У 2015 році була створена Грабовецька ОТГ, яка об'єднала 4 ОМС. На території району є 2 міста обласного значення – Стрий та Моршин, які є логічними адміністративними центрами спроможних громад. На жаль, через небажання міської влади Стрия формувати ОТГ, у схваленому варіанті Перспективного плану місто залишається «затисненим» іншими громадами без подальшої можливості територіального розвитку. Натомість, планується створити Дашавську селищну та Грабовецьку сільську громади, які априорі передбачають порушення затверджених показників доступності (20 км до адміністративного центру). Затвердження Урядом такого документу унеможливить процес формування ОТГ в районі.

Протягом 2015-2016 року тривав процес напрацювання змін до Перспективного плану, схваленого у 2015 році. «Удосконалений» документ передбачає формування на території Львівської області близько 90 спроможних громад, більшість з яких відповідають базовим параметрам спроможності. На жаль, протягом 2016 року не вдалося схвалити зміни в частині Сокальського та Дрогобицького районів. Також неоднозначно оцінюються зміни в частині Стрийського району. Крім того, доопрацьований документ не передбачає змін територій вже створених громад (крім Грабовецької ОТГ), більшість з яких є невеликими за площею та чисельністю населення.

У 2016 році схвалені обласною радою зміни не були затверджені Кабінетом Міністрів України

Висновки

Протягом 2016 року перші вибори відбулися у семи ОТГ, які об'єднали 28 органів місцевого самоврядування. При цьому, жодна з цих громад не відповідає формату, передбаченому перспективним планом. Проте за своїми базовими параметрами ці громади, як правило, є більш спроможними, ніж громади створені в попередньому році. За результатами 2015-2016 років на Львівщині ОТГ створили 86 ОМС, що становить 12,1% від їх кількості до початку реформи (15 місце серед усіх областей).

Крім того, протягом 2016 року були утворені ще 3 ОТГ, перші вибори до яких відбулися 30 квітня 2017 року.

За результатами 2016 бюджетного року власні доходи перших ОТГ Львівщини збільшилися в середньому на 82%, що є значно нижчим показником, ніж в середньому по країні. При цьому, майже 40% цих коштів ОТГ Львівщини витратили на утримання апарату управління (по Україні цей показник в середньому становив 15%). Причиною цього є незначні базові параметри перших громад утворених на Львівщині (лише 3 ОТГ мають площу більше 100 км², та 6 – чисельність населення більше 5,0 тис. осіб).

Протягом року об'єднаним громадам вдалося реалізувати понад 170 проектів, залучивши при цьому близько 72,0 млн. грн. Основним джерелом реалізації проектів була субвенція з державного бюджету на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад (майже 46,0 млн. грн.).

«Удосконалений» Перспективний план Львівської області передбачає формування на території Львівської області близько 90 спроможних громад, більшість з яких відповідають базовим параметрам спроможності. На жаль, протягом 2016 року не вдалося схвалити змін в частині Сокальського та Дрогобицького районів. Також неоднозначно оцінюються зміни в частині Стрийського району.

Доопрацьований документ не передбачає змін територій вже створених громад (крім Грабовецької ОТГ), більшість з яких є невеликими за площею та чисельністю населення.

Рекомендації

Подальша успішна реалізація реформи на Львівщині вимагає здійснення ряду важливих кроків, що стосуються:

1. **«Доопрацювання» Перспективного плану в частині Дрогобицького, Сокальського та Стрийського районів**, з урахуванням важливості забезпечення просторового розвитку міст обласного значення, які є на території даних районів.
2. **Забезпечення спроможності вже створених громад.** Враховуючи те, що більшість ОТГ є дрібними за площею та чисельністю населення або не відповідають Перспективному плану, необхідно активізувати роботу щодо приєднання окремих сільських (селищних) рад до вже створених громад, а також об'єднання таких ОТГ між собою.